

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ГНАТЮКА**

ЯНЮК Іван Федорович

УДК 94:351.825(477.83/.86)«1907/1939»

**ДІЯЛЬНІСТЬ КООПЕРАТИВНОГО БАНКУ «ЗЕМЛЯ»
У СХІДНІЙ ГАЛИЧИНІ (1907–1939 рр.)**

07.00.01 – історія України

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата історичних наук

Тернопіль – 2018

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка.

Науковий керівник: доктор історичних наук, професор
Зуляк Іван Степанович,
Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, кафедра стародавньої та середньовічної історії, завідувач

Офіційні опоненти: доктор історичних наук, професор
Литвин Микола Романович,
Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича Національної академії наук України, директор

кандидат історичних наук, доцент
Марків Інна Степанівна,
Тернопільський національний економічний університет, кафедра документознавства, інформаційної діяльності та українознавства, доцент

Захист відбудеться «16» травня 2018 р. о 10 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 58.053.04 у Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка (46027, м. Тернопіль, вул. М. Кривоноса, 2, ауд. 31).

З дисертацією можна ознайомитися на офіційному сайті <http://tnpu.edu.ua> та у науковій бібліотеці Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (46027, м. Тернопіль, вул. М. Кривоноса, 2).

Автореферат розісланий «14» квітня 2018 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

І. О. Федорів

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми визначається необхідністю всебічного й комплексного дослідження особливостей функціонування парцеляційного товариства (кооперативного банку) «Земля» упродовж 1907–1939 рр., осмислення його ролі та місця в економічному поступі українців Східної Галичини.

Проблема має важливе наукове значення, оскільки досі в українській національній історіографії на належному рівні не висвітлено особливості діяльності економічних структур. Функціонування більшості з них або взагалі ще не досліджувалася, зокрема, парцеляційного товариства (кооперативного банку «Земля»), або досліджувалася недостатньо, часто в аспекті їх ролі в інших сферах життя українців.

Актуальність дисертаційного дослідження також ґрунтується на необхідності вивчення діяльності парцеляційного товариства (кооперативного банку) «Земля» через висвітлення його функціонування, що дозволить більш повно оцінити та виокремити умови праці українських господарських товариств у визначений часовий проміжок.

Актуальність дисертаційної праці ґрунтується ще й на тому, що попри усі досягнення національної історіографії у дослідженні українського економічного руху в Східній Галичині упродовж 1907–1939 рр., діяльність парцеляційного товариства (кооперативного банку) «Земля» опинилася поза сферою зацікавлення української науки. Без нього, як елемента системи української кооперації, якісний аналіз її функціонування вважаємо нецільним.

Діяльність парцеляційного товариства (кооперативного банку) «Земля» є зразком функціонування економічної системи українців у ринкових умовах на прикладі конкретного економічного суб'єкта – кооперативного товариства.

Дослідження діяльності парцеляційного товариства (кооперативного банку) «Земля» у Східній Галичині є відповіддю на виклики, які стоять перед українським суспільством у контексті побудови та розвитку сучасних українських приватних сільськогосподарських та кредитних підприємств крізь призму неперервності економічних традицій нашого народу.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконувалося в межах наукового напрямку кафедри стародавньої та середньовічної історії Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка «Актуальні проблеми історії, культури, освіти, науки і техніки України» (державний реєстраційний номер 0111U009915).

Мета роботи – дослідити діяльність парцеляційного товариства (кооперативного банку) «Земля» у Східній Галичині у 1907–1939 рр.

Основні завдання дослідження:

- проаналізувати історіографічну та джерельну базу дослідження;
- окреслити теоретико-методологічні засади роботи;
- охарактеризувати соціально-економічні умови, у яких засновано та функціонувало парцеляційне товариство (кооперативний банк) «Земля»;
- висвітлити чинники соціально-економічного становища Східної Галичини, які у зазначений період впливали на умови існування інституції;
- дослідити структуру парцеляційного товариства (кооперативного банку) «Земля»;
- визначити роль та місце парцеляційного товариства (кооперативного банку) «Земля» в українському економічному русі початку ХХ ст. – 1939 р.

Об'єкт дослідження – соціально-економічне та суспільно-політичне становище Східної Галичини на початку ХХ ст. – 1939 р.

Предмет дослідження – функціонування парцеляційного товариства (кооперативного банку) «Земля» в окреслений період.

Хронологічні рамки дослідження охоплюють 1907–1939 рр. Нижня межа – заснування парцеляційного товариства «Земля» (найменування, під яким існував кооперативний банк «Земля» до 1924 р.). Верхня межа обмежена 1939 р., пов'язана зі вступом РСЧА в Західну Україну, після чого господарські товариства ліквідовано, а діячі кооперативного руху або емігрували, або ж були репресовані. Визначені хронологічні межі відображають час, коли у Східній Галичині активно розвивалися ринкові відносини, суттєвим елементом яких були українські економічні структури.

Територіальні межі дослідження окреслені теренами Східної Галичини, географічним регіоном, який на початку ХХ ст. входив до складу Австро-Угорщини. Упродовж Української національної революції на основі цих земель утворено ЗУНР і ЗО УНР, а після їх захоплення польськими військами, на цій території утворено Львівське, Станіславівське і Тернопільське воєводства у складі II Речі Посполитої. З 1939 р., коли ці землі захопила РСЧА, на них поширився радянський адміністративно-територіальний поділ.

Методологічна основа дисертації. Дисертаційне дослідження ґрунтується на загальнонаукових принципах об'єктивізму, історизму, системності, світоглядного плюралізму та діалектичного розуміння історичного процесу. Основний принцип дослідження базується на пріоритеті документів. Методологічна концепція дослідження ґрунтується на застосуванні поєднання міждисциплінарних підходів і методів, запозичених з різних соціогуманітарних дисциплін.

У ході дослідження використовувалися такі **методи**: аналіз, синтез, індукція, дедукція, узагальнення, систематизація, історико-порівняльний, історико-типологічний, історико-генетичний, історико-системний та методи економічного аналізу: метод динамічних рядів, графічний та табличний.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що:

- *вперше* на основі комплексного і системного аналізу наукової проблеми введено до наукового вжитку невідомі й маловідомі, опубліковані та неопубліковані архівні джерела і документи, які розкривають чинники, що впливали на функціонування парцеляційного товариства (кооперативного банку) «Земля» у Східній Галичині початку ХХ ст. – 1939 р.;
- систематизовано і структуровано інформацію про діяльність парцеляційного товариства (кооперативного банку) «Земля», доведено його вагоме значення у парцеляційних процесах, що відбувалися у Східній Галичині в окреслений період;
поглиблено:
- дослідження соціально-економічних процесів, які відбувалися у Східній Галичині впродовж 1907–1939 рр.;
- окреслення організаційно-правових засад функціонування «Землі» в зазначений період;
набуло подальшого розвитку:
- висвітлення основних напрямків діяльності «Землі» у Східній Галичині означеного часу;
- з'ясування місії і ролі парцеляції в господарському житті й економічному поступі українства.

Апробація результатів дисертації. Основні положення, висновки й матеріали дисертаційної роботи обговорювалися на засіданнях кафедри стародавньої та середньовічної історії Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка, у доповідях на звітних наукових конференціях професорсько-викладацького складу вузу, 6-ти Міжнародних, 5-ти Всеукраїнських та одній Регіональній наукових, науково-теоретичних й науково-практичних конференціях, з них у таких Міжнародних: ІХ Міжнародна наукова конференція студентів, аспірантів та молодих учених «Дні науки історичного факультету (до 150-річчя з дня народження М. С. Грушевського)» (м. Київ, 21 квітня 2016 р.); «Актуальні тенденції розвитку суспільних наук в Україні» (м. Київ, 11–12 листопада 2016 р.); ІV Міжнародна науково-практична конференція «Перспективи розвитку сучасної науки» (м. Львів, 2–3 грудня 2016 р.); «Перспективи та пріоритети розвитку історичної науки» (м. Вінниця, 10–11 квітня 2017 р.); «Тернопіль і Тернопілля в історії та культурі України і світу (від найдавніших часів – до сьогодення)» (м. Тернопіль, 13–15 вересня 2017 р.); «ХІ Буковинська Міжнародна історико-краєзнавча конференція, присвячена 100-річчю української національної революції» (м. Чернівці, 20–21 жовтня 2017 р.); Всеукраїнських: «Актуальні питання історії України у III тисячолітті» (м. Тернопіль, 22 листопада 2016 р.); «Проблеми національно-патріотичного виховання: історичний та психолого-педагогічний аспекти» (м. Тернопіль, 23 лютого 2017 р.); V Всеукраїнська науково-практична конференція «Наукові дослідження: перспективи

інновацій у суспільстві і розвитку технологій» (м. Харків, 14–15 березня 2017 р.); «Еволюція національного світобачення українців на зламі тисячоліть» (м. Тернопіль, 13 квітня 2017 р.); «Перші Геретівські читання» (м. Тернопіль, 6–7 червня 2017 р.); а також в одній регіональній: I-а Регіональна науково-практична конференція «Тернопіль і Тернопільщина в особах, подіях, документах» (м. Тернопіль, 25 квітня 2017 р.).

Публікації. Основні положення дисертації викладені у 20 наукових публікаціях (8 статей у наукових фахових виданнях, включених до міжнародних наукометричних баз даних і 12 – матеріали наукових конференцій).

Структура та обсяг дисертації. Дисертаційна робота складається з анотації, вступу, чотирьох розділів, висновків до них, списку використаних джерел (457 найменувань) та 31 додатку (таблиць – 12, діаграм – 5, текстових матеріалів – 14). Загальний обсяг дисертації 350 сторінок, основний текст – 196 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У вступі обґрунтовано актуальність теми, її зв'язок з науковими програмами, планами, темами, визначено мету і завдання, об'єкт та предмет наукового пошуку, методи дослідження, хронологічні рамки, територіальні межі, розкрито наукову новизну одержаних результатів, подано інформацію про апробацію результатів дослідження та структуру дисертації.

У першому розділі «**Історіографія, джерельна база і теоретико-методологічні засади дослідження**» систематизовано та проаналізовано основні наукові праці, у яких українські та іноземні науковці досліджували питання соціально-економічного розвитку Східної Галичини на початку ХХ ст. – до 1939 р. Висвітлено різноманітні типи історичних джерел, які відображають основні чинники соціально-економічного розвитку регіону упродовж означеного періоду.

Вважаємо за доцільне поділити усю наявну літературу на таких п'ять умовних груп: перша група – представлена працями безпосередніх учасників тих подій; друга – радянська історіографія; третя – праці, написані українцями в еміграції; четверта – наукові роботи польських авторів; п'ята – дослідження науковців незалежної України.

Характерною рисою першої групи є те, що діячі кооперативного руху прагнули виробити дієві концепції розвитку української кооперації, тому їхні публікації часто були схожі на інструкції-порадники для кооператорів у їх повсякденній діяльності. До таких належать роботи В. Будзиновського та К. Левицького. Інший тип цих робіт – це аналіз соціально-економічної ситуації, яка склалася у цей період із висновками, що вказували, яким способом найкраще розвиватися економічним структурам українців Східної Галичини. Такими є публікації Т. Войнаровського, С. Даниловича, Є. Олесницького, К. Коберського, Є. Храпливого та О. Луцького.

Друга група представлена працями радянських дослідників, які мали, хоча й обмежений, але все ж доступ до архівів, отже вони могли працювати із

джерелами. У радянський період соціально-економічний розвиток Східної Галичини початку ХХ ст. – 1939 р. досліджували О. Досвітній, І. Гольдштейн, В. Богайчук, О. Цибко, М. Зільберман, І. Васюта, Я. Хонігсман, Г. Ковальчак. Через доволі сильний ідеологічний прес про об'єктивну інтерпретацію отриманих даних не йшлося. Отже, радянська історіографія є для сучасної науки передусім важливим джерелом статистичних даних, тому її доцільно виділити в окремий тематичний блок.

Третя група представлена працями українських дослідників діаспори. Через несприятливі умови, які склалися у Східній Галичині після 17 вересня 1939 р., чимало українських громадських діячів були змушені покинути рідний край. Проте, вони продовжували публікувати праці, пов'язані із українськими економічними структурами, тому видавали їх в еміграції. Зокрема, В. Левицький, С. Бородаєвський, О. Кіцера, В. Коваль, І. Сохоцький, І. Витанович, М. Лозинський та А. Качор. Їх роботи характеризуються значною часткою елементу публіцистики та наявністю суб'єктивних суджень авторів щодо означених процесів.

Четверта група представлена працями польських науковців. Їх дослідження характеризуються масштабністю та глобальністю. Ця група представлена такими авторами: Й. Банський, К. Конопка, Й. Шкодлярський та Р. Матера. Аналізуючи праці польських авторів, соціально-економічний розвиток Східної Галичини можна розглядати крізь призму загальносвітових та загальнопольських тенденцій.

П'ята група джерел пов'язана із новою сторінкою історичних досліджень, якою став період незалежності України. Сучасні історики отримали доступ до архівів та можливість на вільне творче переосмислення цих подій. Тому саме сучасна українська історіографія вміщує найбільшу кількість якісних наукових робіт, які розкривають визначену тематику. Серед значної кількості сучасних українських науковців, які досліджували означену проблематику виділяємо праці М. Литвина, Л. Дрогомирецької, І. Чуйко, В. Саганюка, М. Вітенка та Н. Жулканич. Деякі аспекти соціально-економічного розвитку Східної Галичини означеного періоду крізь призму діяльності товариства «Земля» висвітлив і автор цього автореферату.

У силу того, що жодного спеціального дослідження функціонування кооперативного банку «Земля» ніким не проводилося, то практично уся інформація, що стосується його структури та діяльності може бути проаналізована лише на основі його внутрішньої документації. Цей аспект дослідження висвітлюється у матеріалах фонду 845 «Кооперативний банк «Земля», м. Львів» Центрального державного історичного архіву України в м. Львові (далі – ЦДАЛ України).

Більшість неопублікованих матеріалів зберігаються у цьому ж фонді. Проаналізовані неопубліковані джерела доцільно поділити на таких сім умовних груп: перша група – неопубліковані архівні джерела центральних і обласних державних архівів; друга – українська мемуаристика; третя – матеріали українськомовної преси; четверта – польськомовна періодика; п'ята – польські статистичні матеріали; шоста – збірники документів, видані

у радянський період; сьома – електронні ресурси Енциклопедії історії України Інституту історії НАН України.

Перша група представлена неопублікованими архівними джерелами центральних і обласних державних архівів. Усього в фонді «Кооперативний банк «Земля», м. Львів» ЦДАЛ України міститься 186 справ, які висвітлюють найрізноманітнішу інформацію, що розкриває багатоманітну різновекторну діяльність цього кооперативу. За інформаційним вмістом цих справ вважаємо за доцільне умовно поділити їх на декілька підгруп. Особливо цінними для дослідження є справи, що відображають організаційно-правовий аспект діяльності товариства. Сюди відносимо статuti, документи про реєстрацію товариства, листування з органами державної влади стосовно координації діяльності товариства, протоколи загальних зборів, положення про діяльність окремих відділів товариства, запрошення членів товариства на загальні збори, страхові поліси, звіти ради директорів та оголошення газет і журналів про скликання загальних зборів товариства.

Друга група представлена українською мемуаристикою. Зокрема, працями Т. Войнаровського, І. Мартюка, М. Сосновського та Д. Попадинця. Окремо виділяємо публікацію у розділі «Історичні постаті Галичини ХІХ–ХХ ст.» «Записок НТШ» (1961 р.), спогадів одного із засновників парцеляційного товариства «Земля» – Т. Войнаровського, де йдеться про основні аспекти його життя. Зокрема, висвітлено бачення економічної політики українців, а також місце у ній парцеляційних процесів. Автор згадав про свої успіхи у парцеляції. Т. Войнаровський розкрив особливості процесів створення українських парцеляційних установ, взаємодію тодішньої української політичної еліти та особливості австрійської національної політики. Окремо автор виділив свою співпрацю із митрополитом А. Шептицьким та його економічну діяльність.

До третьої підгрупи належать матеріали українськомовної преси, які поділяємо на дві підгрупи – місцеву та емігрантську. Так, на сторінках газети «Діло» за березень 1917 р. знаходимо оголошення про проведення загальних зборів парцеляційного товариства «Земля». Пізніше, на сторінках цього видання публікувалися згадки про приміщення, у якому скликали загальні збори інші товариства, повідомлення про нього у некролозі Я. Олесницькому. Окрім товариства «Земля» на сторінках видання часто йшлося про діяльність Земельного іпотечного банку (далі – ЗІБ).

Україномовна преса упродовж початку ХХ ст. – до 1939 р. досить повно та всебічно описувала соціально-економічні процеси, які відбувалися у східногалицькому селі в означений період. Періодичні видання були незамінним порадиником для українського селянина, зі сторінок діаспорних газет українські емігранти дізнавалися про стан справ на Батьківщині, а для сучасних науковців ці часописи стали важливим та достатньо об'єктивним історичним джерелом.

Четверта група джерел – польськомовна періодика. На сторінках польського щоденника «Monitor Polski» розміщена важлива інформація щодо

соціально-економічного розвитку Польщі, до якої у міжвоєнний період входила територія Східної Галичини. Дослідження польськомовної періодики дозволяє більш широко оцінити соціально-економічні процеси, які мали місце у східногалицькому селі у міжвоєнний період. Аналіз матеріалів польської преси сприяє об'єктивності дослідження та формує неупереджений погляд на досліджувані події.

П'ятою групою джерел, у якій вміщена важлива статистична інформація щодо функціонування різних товариств Східної Галичини та її соціально-економічного становища є польські статистичні матеріали, подані у звіті про життя національних меншин, та у статистичних річниках, зокрема, «Sprawozdanie z życia mniejszości narodowych za październik, listopad i grudzień» та «Maly Rocznik statystyczny».

У шосту групу джерел виділяємо збірники документів, видані у радянський період. Цінним набором статистичних даних та фактів є видання «Боротьба за возз'єднання Західної України з Українською РСР 1917–1939 рр. Збірник документів та матеріалів». У цьому збірнику подані основні документи, що стосувалися радянської політики стосовно західноукраїнських земель упродовж зазначеного періоду. Це були документи комуністичних органів, преси, органів державної влади Австро-Угорщини, Польщі тощо.

Сьома група – електронні ресурси Енциклопедії історії України Інституту історії НАН України, у якій розміщені визначення історичної термінології.

Отже, джерельна база дослідження складає різноманітні види джерел, які максимально всебічно і об'єктивно висвітлюють багатогранні аспекти соціально-економічного розвитку Східної Галичини на початку ХХ ст. – до 1939 р. та парцеляційного товариства (кооперативного банку) «Земля», як невід'ємної складової цих процесів.

Окремо у цьому розділі розкрито сукупність методів, які використовувалися при написанні дисертаційної роботи. Визначено необхідність застосування міждисциплінарного підходу задля якнайкращого розкриття теми дисертаційного дослідження. Обґрунтовано актуальність використання як загальнонаукових методів, так і спеціально-наукових – історичних та методів економічного аналізу.

Методологічні засади включають у себе широкий спектр загальнонаукових та спеціальнонаукових методів. Дослідження виконувалося із застосуванням міждисциплінарних зв'язків. Використовувалися сучасні методичні напрацювання різних галузей науки.

У другому розділі «**Особливості функціонування «Землі» у Східній Галичині (початок ХХ ст. – 1939 р.)**» висвітлено місце товариства «Земля» у соціально-економічному розвитку Східної Галичини упродовж початку ХХ ст. – 1939 р. Проаналізовано особливості умов формування ринкової економічної системи на території Східної Галичини у кінці ХІХ – на початку ХХ ст. Розкрито специфіку соціально-економічної структури східногалицького села на початку ХХ ст. Зокрема визначено, що на початку

XX ст. 90–95 % українців Східної Галичини проживало у сільській місцевості. Всього селяни склали 75 % від населення краю.

Досліджено причини утворення та розвитку такого явища як парцеляція земельних володінь галицьких дідичів. Це було малоземелля переважної більшості українського населення Східної Галичини та неефективність управління великими земельними господарствами. Визначено роль парцеляції в економічному розвитку українського аграрного сектору. Засновник товариства «Земля» Т. Войнаровський вважав парцеляцію найефективнішим способом трансформації структури земельної власності краю на користь українців. Розкрито різні аспекти діяльності українського кооперативного руху у зазначений період. Висвітлено участь верхівки греко-католицького духовенства в економічному житті українців Східної Галичини, зокрема, у парцеляційних процесах. Систематизовано статистичний матеріал, який дозволяє зробити певні висновки щодо динаміки змін господарства Східної Галичини в означений період.

Висвітлено особливості трансформації господарства східногалицького села у різних соціально-політичних умовах, що склалися на означеній території упродовж періоду функціонування «Землі», зокрема, особливості ведення господарства під час бойових дій на території Східної Галичини (1914–1920 рр.).

Окремо досліджено особливості трансформації економічних процесів в аграрному середовищі Східної Галичини у міжвоєнний період на прикладі діяльності товариства «Земля». Визначено динаміку розвитку інституції у перші повоєнні роки. З'ясовано особливості процесів, які мали місце в економіці Східної Галичини у міжвоєнний період. Зокрема, окреслено вплив аграрної реформи II Речі Посполитої на соціально-економічний розвиток східногалицького села.

Перша світова війна стала важким періодом існування товариства. Не менш складним був і час польсько-української війни 1918–1921 рр. Упродовж періоду бойових дій знищено 506 тис. житлових та господарських будинків, 20 % населення залишилося без даху над головою, всього людські втрати західноукраїнських земель становили близько 0,5 млн осіб. Внаслідок війни усі маєтки товариства отримали збитки через безпосередні матеріальні втрати від погіршення функціонування в умовах бойових дій. Тому в фінансових звітах вони рахувалися у якості активу претензії інституції до уряду із вимогою компенсації за збитки, завдані війною, на суму 250713,17 австрійських крон (далі – кр.). Різко знизився обсяг торгівлі землею. Населення було поставлено на межу виживання, тому для товариства більш актуальним став захист від голодної смерті своїх працівників, ніж отримання прибутків від парцеляції. Певне відродження настало лише у 1921 р.

У результаті дослідження, з'ясовано, що після окупації земель Східної Галичини II Річчю Посполитою, саме існування інституції опинилося під загрозою. Адже його основним завданням була трансформація земельної власності краю на користь українців. У польської адміністрації були протилежні плани – полонізація західноукраїнських земель шляхом

колонізації села польськими переселенцями. Внаслідок цього, діяльність парцеляційного товариства «Земля» (як і сама українська парцеляція) опинилася поза польським правовим полем. Тому товариство реорганізоване у банк в 1924 р. Після цього воно усюди вже виступало під найменуванням «кооперативний банк «Земля». При цьому, його статутні положення практично не змінилися.

Набагато важчим для діяльності установи була економічна політика польського уряду. Постійні девальвація валюти та інфляція не сприяли розвитку підприємництва у міжвоєнній Польщі. Діяльність середніх і дрібних господарств, а також, товариств, які з ними працювали, опинилися у скрутному становищі.

У процесі здійснення цього дослідження виявлено, що упродовж 1921–1925 рр. у Польщі розпарцельовано 690 тис. га сільськогосподарської землі, отже парцеляційне товариство (кооперативний банк) «Земля» займало менше 1 % ринку парцеляції, але вже у 1928 р. воно залишилося одним із двох підприємств на цьому ринку.

Висвітлено основні тенденції розвитку східногалицького села у 30-ті рр. ХХ ст. Досліджено причини занепаду «Землі» у цей час. Його обіг та кількість членів знизилися у кілька десятків разів у порівнянні із довоєнним. Товариству нічого не залишалось, як звертатися по допомогу до українського кооперативного руху. Таким чином, із прибуткового підприємства інституція стала дотаційною. Остаточо «Землю» зруйнувала світова фінансова криза 1929–1933 рр. (ціна на землю упродовж 1929–1933 рр. знизилася у 2–3 рази).

Охарактеризовано основні аспекти діяльності кредитно-фінансової системи Другої Речі Посполитої на території Східної Галичини.

У третьому розділі «**Організаційно-правові засади**» проаналізовано структуру та особливості управління кооперативу на основі його статутів. Визначено, що парцеляційне товариство «Земля», згідно зі статутними положеннями, було товариством із обмеженою відповідальністю. Основним його завданням було забезпечення інтересів своїх членів.

У товаристві діяла трирівнева система управління (рада директорів, наглядова рада, загальні збори). Виконавчим органом була рада директорів, контролюючим – наглядова рада, а вищим – загальні збори, до яких входили усі члени інституції. Задля збільшення ефективності контролю окремо було утворено ревізійну комісію.

З'ясовано сферу повноважень ради директорів. Розкрито особливості розподілу функцій між ними, а також встановлену у товаристві систему стримувань та противаг, яка унеможлиблювала зловживання окремими особами своїми службовими повноваженнями. Зокрема, такими були колегіальність у прийнятті рішень, документальна фіксація діяльності кожного службовця кооперативу, перевірки ревізійною комісією «Землі» та Ревізійного союзу українських кооперативів (далі – РСУК).

Визначено особливості виконання своїх функцій наглядовою радою, принципи формування її персонального складу та виконання своїх

повноважень. Висвітлено статутні положення, якими керувався цей орган управління установою у процесі виконання ним своїх статутних обов'язків.

Досліджено роль загальних зборів у системі управління товариством «Земля». Це був вищий орган керівництва кооперативом. Визначено способи оповіщення членів інституції про скликання та рішення загальних зборів. Досліджено повноваження цього органу.

Розкрито механізм здійснення контролю над діяльністю системи органів управління парцеляційним товариством (кооперативним банком) «Земля». Досліджено, що контрольні перевірки роботи товариства раз у кілька років проводилися спеціальним ревизором РСУК, а щомісячна ревізія документації кооперативу здійснювалася спеціально утвореною ревізійною комісією товариства (її повноваження регламентувалися окремим розділом статуту «Землі»).

Засновники парцеляційного товариства «Земля», окрім цього кооперативу брали участь і в інших фінансово-господарських проектах, які функціонували у цей період на території Східної Галичини. Найбільшим з них був ЗІБ, у який вкладалися набагато суттєвіші фінансові ресурси, ніж у товариство «Земля», що наштотує на думку, що саме ЗІБ був основним проектом Т. Войнаровського. При цьому, подальший аналіз діяльності товариства «Земля» дозволяє стверджувати, що робота цих фінансово-господарських одиниць була спорідненою, оскільки їх власники реалізовували чимало проектів, у яких залучали одночасно ці два кооперативи.

Здійснено порівняння статуту «Землі» зі статутами інших інституцій, які були пов'язані із товариством (ЗІБ та товариство «Зілля»).

У ході аналізу статуту ЗІБ визначено, що регламентація його діяльності є суттєвішою, ніж у «Землі». Більш детально описано, зокрема, форми видачі фінансових зобов'язань банку клієнтам, а також наявна чітка інструкція щодо видачі клієнтам банківських кредитів. Проте система управління товариством була аналогічною, хоча деякі норми (зокрема ті, які стосуються діяльності загальних зборів) теж сформульовані більш детально.

Зовсім іншою сферою діяльності було функціонування товариства «Зілля», яке займалося реалізацією лікарських рослин. Проте спільною рисою цих трьох утворень було те, що інвестиції в його діяльність здійснювала українська інтелігенція. Особливість функціонування товариств та й усього кооперативного руху Східної Галичини дає підстави стверджувати, що основним завданням цих кооперативів було забезпечення матеріального достатку представників культурно-освітніх кіл українців і аж ніяк не було основним видом їх діяльності, а лише допоміжним, який мав надати фінансування на їх проекти та забезпечити їхнє існування. Це відповідало основним засадам західноукраїнського кооперативного руху, які були визначені І. Витановичем.

Дослідження статуту товариства «Зілля» показали, що у цього кооперативу структура була значно простіша, ніж у «Землі». Зокрема, не було наглядової ради, функції якої виконувала Спілка українських

кооперативів Галичини (далі – СУКГ). Система управління виявилася менш регламентованою, що виражалось у значно спрощених вимогах статуту, ніж у «Землі» та ЗІБ.

Якщо порівнювати статuti цих трьох споріднених товариств, то очевидно, що вони є дуже схожими між собою. Проте були і певні відмінності у їх структурі та деяких інших аспектах організації їх діяльності. Зокрема, статuti ЗІБ набагато детальніше розписують правила функціонування установи. У них фігурують більші суми вартості уділів, можливих операцій. Поле діяльності ЗІБ було значно ширшим, ніж товариства «Земля» і більш чітко спрямоване на кредитно-фінансову сферу (навіть після зміни назви на «кооперативний банк «Земля»», цей кооператив був більш зорієнтований на діяльність в аграрній галузі). На нашу думку, причини цієї різниці полягають у ризиках роботи ЗІБ, через значніший фінансовий обіг банку. Тому необхідно було детальніше розписати робочі моменти, щоб перестраховатися від можливої невдачі.

Схожими у цих організацій була структура і механізм прийняття рішень. Ідентичність деяких позицій статутів пояснюються спорідненістю цих установ та нормами австро-угорського законодавства, яке досить детально регулювало деякі аспекти діяльності кооперативів.

Статут товариства «Зілля» суттєво відрізнявся від статуту ЗІБ і товариства «Земля». На нашу думку, причина у запланованих значно менших масштабах діяльності цього кооперативу. Крім того, він утворювався вже за часів II Речі Посполитої. Відмінність структури управління пояснюється тим, що товариство «Зілля» було частиною СУКГ, що зумовило неактуальність утворення наглядової ради (її функцію виконував СУКГ), а функцію ради директорів – виділ, основним органом же ж були загальні збори.

У четвертому розділі «**Основні напрямки діяльності**» розкрито ключові аспекти функціонування інституції. Зазначаємо, що головною метою утворення товариства була парцеляція (купівля поміщицьких маєтків та їх поділ на маленькі ділянки із метою подальшого продажу). Тодішня східногалицька українська еліта вважала парцеляцію найоптимальнішим способом збільшити частку земельної власності українців у загальному земельному фонді Східної Галичини.

Визначено, що «Земля» проводила свою діяльність у маєтках та господарствах сіл Белелуя, Гримайлівка, Іване Золоте, Хмелівка, Горбачі, Черниці, Загір'я, Василівка, Волків, Жирівка, Фітнів, Монастирок, Ізбиська та інших. Досліджено масштаби діяльності кооперативу. Розкрито основні особливості ведення парцеляції поміщицьких землеволодінь. Досліджено основні аспекти діяльності товариства у цьому напрямку. Виокремлено основних осіб, які проводили діяльність. Висвітлено як позитивні, так і негативні аспекти цієї роботи. Зокрема, окреслено певні недоліки в управлінні власністю товариства. Проблеми із наданням та поверненням кредитів, а також їх загальним обліком.

Під час проведення дослідження здійснено аналіз діяльності «Землі» напередодні Першої світової війни. Відповідно встановлено, що за перші

шість років функціонування основні показники діяльності парцеляційного товариства «Земля» значно змінилися. Станом на 31 грудня 1908 р. воно задекларувало 150 уділів на суму 41 тис. кр. Усього у кооперативі на той момент було зареєстровано 138 членів. До 1913 р. їх кількість зросла до 637 осіб, а уділів до 807. Вартість земельних ділянок товариства у 1913 р. становила 165,6 тис. кр.

Статутний фонд збільшився із 82 тис. кр. у 1908 р. до 331,2 тис. кр. у 1913 р. У 1908 р. до кооперативу входили 58 представників інтелігенції, 22 священики, 47 селян та 11 юридичних осіб. Усього налічувалося 138 членів інституції.

У 1913 р. серед 637 членів товариства кількість селян збільшилася до 506, юридичних осіб до 14. У 1912 р. до «Землі» приєдналися три сільські громади.

Вартість уділів залишалася стабільною. Змінилася лише їх кількість. Зокрема, дорогі уділи (вартістю 500 кр.) зменшилися із 40 у 1908 р. до 14 у 1913 р., натомість зросла кількість дешевших уділів (200 кр.) із 110 у 1908 р. до 793 у 1913 р.

Резервний фонд із 690 кр. у 1908 р. досяг у 1913 р. 18,1 тис. кр. Це пояснюється тим, що з 11 березня 1909 р., до нього перераховувався увесь чистий прибуток, що перевищував 6 % від вартості уділів (ця сума йшла на виплати дивідендів).

Станом на 1 березня 1909 р. у власності товариства перебували 3 маєтки, площею 1741 морг. Чистий прибуток за адміністративний 1908 р. становив 12115,92 кр. У 1913 р. видатки кооперативу переважали над прибутками.

Визначено, що важливим напрямком роботи «Землі» була підтримка українських культурно-освітніх товариств та українських діячів науки, культури, літератури та інших осіб, які цього потребували. До товариства зверталися як установи відповідного напрямку діяльності, так і приватні особи із проханням допомогти їм. Крім цього, «Земля» боролася за права українців користуватися рідною мовою.

Важливими аспектами функціонування товариства була кадрова політика та соціальний захист його працівників. У цьому розділі виокремлено основні соціальні гарантії, що кооператив надавав категоріям працівників, які могли отримати той чи інший соціальний пакет (страхові виплати, забезпечення медичного обслуговування, побутових потреб, а під час війни і продуктами харчування). Досліджено різновиди страхових послуг, соціальну допомогу, на яку мали право службовці українських кооперативів Східної Галичини. Окремо аналізувалися соціальні виплати, які здійснювали українські кооперативи краю під час ведення бойових дій на цій території.

У процесі здійснення дослідження визначено динаміку зміни зарплати в інституції упродовж початку ХХ ст. – до 1920-х рр. Досліджено, що вона у товаристві була меншою, ніж заробляли працівники провідних кооперативів Східної Галичини. Висвітлено тарифну сітку працівників «Землі».

Розкрито особливості прийому на роботу, умов праці та звільнення працівників інституції. Досліджено різні способи набору на роботу персоналу. Поширеною була практика надсилання шукачами роботи листів напряду до товариства, при цьому траплялися випадки, коли відправники навіть не цікавилися наявністю вакансій у кооперативі.

Зазначені листи є важливим джерелом. З них дізнаємося про особливості ділового стилю, поширеного у Східній Галичині понад сто років тому. Бачимо, як складалися резюме, яка аргументація була вагомою у той період, а також особливості проведення співбесіди та пріоритети, які діяли у кадровій політиці парцеляційного товариства «Земля».

Проаналізований матеріал дозволяє нам побачити географію поширення популярності товариства «Земля» та його значення у соціальній структурі суспільства Східної Галичини та інших українських земель (адже деякі листи надходили і з території тодішньої Російської імперії).

У епістолярії повоєнного періоду відчувається важкість ситуації та розгубленість людей, які раніше займали поважні посади у суспільстві, а в подальшому не знали як забезпечити своє існування і у відчаї зверталися, у тому числі, й до товариства «Земля».

У **висновках** підсумовано та узагальнено результати дослідження. Конкретизовано історіографію та джерельну базу дисертації. Визначено, що більшість джерел, які використовувалися при написанні дисертаційної роботи були неопубліковані раніше або введені до наукового вжитку вперше. Розкрито основні методи, що застосовувалися при здійсненні цього дослідження та аргументовано доведено необхідність застосування саме цих методів наукової роботи.

Охарактеризовано соціально-економічні умови, у яких засновано та функціонувало парцеляційне товариство (кооперативний банк) «Земля». У процесі написання дисертації виявлено, що на початку ХХ ст. українці, які проживали на території Східної Галичини, перебували у складному політичному та соціально-економічному становищі.

Висвітлено чинники соціально-економічного становища Східної Галичини, які впливали на умови існування «Землі». З'ясовано, що суттєвими проблемами для українців, окрім обмеженості земельного фонду, було невміння проводити якісну економічну політику, навіть у власних господарствах, відсутність передових технологій обробітку землі, низький рівень грамотності населення (зокрема, фінансової).

У ході здійснення дисертаційного дослідження встановлено, що парцеляційне товариство «Земля», засноване у Східній Галичині у 1907 р. Т. Войнаровським, помічником із господарських питань митрополита А. Шептицького.

Досліджено структуру товариства. Доведено, що для управління кооперативом використовувалася трирівнева, стандартна для того часу система адміністрування – найвищим органом були загальні збори, які формували наглядову раду, що призначала раду директорів, яка здійснювала безпосереднє керівництво процесом. Контроль за документообігом «Землі»

покладався на ревізійну комісію. Порівняно організацію діяльності кооперативу із іншими тотожними інституціями.

Визначено роль та місце «Землі» у соціально-економічній структурі Східної Галичини означеного періоду. Після заснування, товариство розпочало парцеляцію земельної власності на території краю. Селяни, які бажали вступити до кооперативу, купували за певними цінами уділи землі, які він визначав у певних населених пунктах. За ці кошти купувалися нові маєтки, виплачувалися зарплати працівникам та акумулювалися ресурси на культурно-освітні потреби східногалицьких українців. Грошовий обіг «Землі» становив декілька мільйонів австрійських крон. До Першої світової війни розпарцельовано кілька тисяч гектарів землі. Основними напрямками діяльності «Землі» упродовж її функціонування були: парцеляція земельних ділянок, соціальний захист працівників кооперативу, фінансування культурно-освітніх заходів.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

I. Наукові праці, у яких опубліковані основні наукові результати дисертації

1. Янюк І. Структура і організація управління парцеляційного товариства «Земля» у Львові (1907–1923 рр.) // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: історія. 2015. Випуск 1. Ч. 2. С. 56–60.
2. Янюк І. Основні напрямки діяльності парцеляційного товариства «Земля» у Львові напередодні Першої світової війни (1907–1914 рр.) // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: історія. 2015. Випуск 2. Ч. 1. С. 112–116.
3. Янюк І. Основні фінансові показники та особливості організації діяльності парцеляційного товариства «Земля» у Львові упродовж 1907–1914 рр. // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: історія. 2016. Випуск 1. Ч. 4. С. 50–52.
4. Янюк І. Відновлення функціонування парцеляційного товариства «Земля» після Першої світової війни // Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету. 2017. Випуск 47. С. 157–163.
5. Янюк І. Соціально-економічний розвиток Східної Галичини кінця ХІХ ст. – 1939 р. Сучасна українська історіографія // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: історія. 2017. Випуск 1. Ч. 3. С. 36–50.
6. Янюк І. Діяльність кооперативного банку «Земля» (1907–1939 рр.): джерельна база дослідження проблеми // Українознавство. 2017. № 3 (64). С. 114–129.
7. Янюк І. Українська кредитна кооперація і парцеляційні процеси у Східній Галичині на початку ХХ ст. // Гілея: науковий вісник. Збірник наукових праць. 2017. Випуск 127 (12). С. 26–32.

8. Янюк І. Теоретико-методологічні засади дослідження діяльності кооперативу «Земля» (1907–1939 рр.) // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: історія. 2017. Випуск 2. Ч. 3. С. 79–84.

II. Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

9. Янюк І. Організаційна структура парцеляційного товариства «Земля» у Львові (1907–1923 рр.) // Дні науки історичного факультету (до 150-річчя з дня народження М. С. Грушевського): матеріали ІХ Міжнародної наукової конференції студентів, аспірантів та молодих учених, 21 квітня 2016. Київ, Україна / Редкол.: проф. І. К. Патриляк (голова), ас. І. Г. Адамська, (заст. голови), О. Р. Магдич (відп. редактор). Київ, 2016. С. 73–75.
10. Янюк І. Соціальний захист службовців товариства «Земля» (1920–1922 рр.) // Актуальні тенденції розвитку суспільних наук в Україні: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (11–12 листопада 2016. Київ, Україна) / ГО «Київська наукова суспільнознавча організація». Київ, 2016. С. 29–32.
11. Янюк І. Особливості функціонування парцеляційного товариства «Земля» у Львові напередодні Першої світової війни // Актуальні питання історії України у III тисячолітті: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, 22 листопада 2016. Тернопіль, Україна. ТОКІППО, Тернопіль, 2016. С. 32–34.
12. Янюк І. Кадрова політика парцеляційного товариства «Земля» у Львові (1907–1923 рр.) // Перспективи розвитку сучасної науки: Матеріали ІV Міжнародної науково-практичної конференції у 2-х частинах (2–3 грудня 2016. Львів, Україна). Видавничий дім «Гельветика». Херсон, 2016. Ч.1. С. 175–178.
13. Янюк І. Окремі аспекти діяльності греко-католицької церкви у сфері економічного життя українців // Проблеми національно-патріотичного виховання: історичний та психолого-педагогічний аспекти: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (23 лютого 2017. Тернопіль, Україна) / укладачі В. С. Мисик, І. Ф. Янюк, Т. Г. Дідух, О. А. Ревуцька. ТОКІППО, Тернопіль, 2017. С. 98–99.
14. Янюк І. Особливості функціонування кооперативного банку «Земля» у міжвоєнний період // Наукові дослідження: перспективи інновацій у суспільстві і розвитку технологій: Матеріали V Всеукраїнської науково-практичної конференції (14–15 березня 2017. Харків, Україна). Наукове партнерство «Центр наукових технологій». Харків, 2017. С. 25–28.
15. Янюк І. Діяльність кооперативного банку «Земля» (за матеріалами ЦДАЛ України) // Перспективи та пріоритети розвитку історичної науки: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (10–11 квітня 2017. Вінниця, Україна). Вінниця, 2017. С. 31–34.
16. Янюк І. Діаспорні часописи про східногалицьке село міжвоєнного періоду // Еволюція національного світобачення українців на зламі тисячоліть: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (13 квітня 2017. Тернопіль, Україна) / Редколегія: О. М. Петровський,

- Б. Б. Буяк, В. С. Мисик, І. Ф. Янюк, Т. Г. Дідух, О. А. Ревуцька. ТОКІППО, Тернопіль, 2017. С. 43–46.
17. Янюк І. Діяльність парцеляційного товариства «Земля» на Тернопільщині // Тернопіль і Тернопільщина в особах, подіях, документах: Збірник наукових статей та тез I Регіональної науково-практичної конференції (25 квітня 2017. Тернопіль, Україна) / Редколегія: О. М. Петровський, Б. Б. Буяк, В. С. Мисик, А. Janowski, І. Ф. Янюк, О. А. Ревуцька. ТОКІППО, Тернопіль. 2017. С. 59–62.
 18. Янюк І. Соціально-економічний розвиток східногалицького села у міжвоєнний період (історіографічний огляд публікацій української еміграції ХХ ст.) // Перші Геретівські читання: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (6–7 червня 2017. Тернопіль, Україна) / Редколегія: О. М. Петровський, Б. Б. Буяк, І. М. Вітенко, А. Janowski, В. С. Мисик, Ф. І. Полянський, О. А. Ревуцька, І. Ф. Янюк // Науковий, методичний, інформаційний збірник Тернопільського обласного комунального інституту післядипломної педагогічної освіти. Тернопіль: ТОКІППО, 2017. Вип. 1. С. 120–123.
 19. Янюк І. Відображення у радянській історіографії соціально-економічних процесів східногалицького села упродовж кінця ХІХ ст. – до 1939 р. // ХІ Буковинська Міжнародна історико-краєзнавча конференція присвячена 100-річчю української національної революції. Тези доповідей (20–21 жовтня 2017. Чернівці, Україна) / Наук. ред. О. В. Добржанський. Чернівці: Технодрук, 2017. С. 121–123.
 20. Янюк І. Соціально-економічний розвиток східногалицького села у кінці ХІХ ст. – 1939 р.: історіографія проблеми // Матеріали ІІІ Міжнародної науково-практичної конференції «Тернопіль і Тернопілля в історії та культурі України і світу (від найдавніших часів до – сьогодення)» / За заг. ред. проф. І. С. Зуляка. Тернопіль: «Вектор», 2017. С. 164–166.

АНОТАЦІЯ

Янюк І. Ф. Діяльність кооперативного банку «Земля» у Східній Галичині (1907–1939 рр.). – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук (доктора філософії) за спеціальністю 07.00.01 «Історія України». – Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, Тернопіль, 2018.

У дисертації комплексно й всебічно досліджено діяльність парцеляційного товариства (кооперативного банку) «Земля» у Східній Галичині упродовж 1907–1939 рр. Визначено його місце у соціально-економічній структурі, зокрема, у кредитній кооперації краю. Розкрито особливості статутних положень цього кооперативу та порівняно його структуру та організацію управління із іншими схожими інституціями.

Досліджено основні напрямки діяльності товариства, зокрема, парцеляцію, соціальне забезпечення його працівників, кадрову політику, участь у суспільному житті Східної Галичини.

Ключові слова: парцеляційне товариство «Земля», кооперативний банк «Земля», парцеляція, Східна Галичина, кооперативний рух, кооперація, поміщицьке землеволодіння, східногалицьке село, соціально-економічний розвиток, початок ХХ ст., 1939 р., міжвоєнний період, Австро-Угорщина, Перша світова війна, II Річ Посполита.

АННОТАЦІЯ

Янюк І. Ф. Деятельность кооперативного банка «Земля» в Восточной Галичине (1907–1939 гг.). – Квалификационный научный труд на правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата исторических наук (доктора философии) по специальности 07.00.01 «История Украины». – Тернопольский национальный педагогический университет имени Владимира Гнатюка, Тернополь, 2018.

В диссертации комплексно и всесторонне исследована деятельность парцеляционного общества (кооперативного банка) «Земля» в Восточной Галичине в течение 1907–1939 гг. Определено его место в социально-экономической структуре, в частности, кредитной кооперации края. Раскрыты особенности уставных положений этого кооператива и сравнено его структуру и организацию управления с другими похожими учреждениями. Исследованы основные направления деятельности общества, в частности, парцеляция, социальное обеспечение его работников, кадровая политика, участие в общественной жизни Восточной Галичины.

Ключевые слова: парцеляционное общество «Земля», кооперативный банк «Земля», парцеляция, Восточная Галичина, кооперативное движение, кооперація, поміщицьке землеволодіння, східногалицьке село, соціально-економічний розвиток, початок ХХ в. 1939 г., міжвоєнний період, Австро-Угорщина, Перша світова війна, II Річ Посполита.

ANNOTATION

Yaniuk I. F. The activity of cooperative bank «Zemlia» in Eastern Halychyna (1907–1939). – Professional scientific work on the rights of manuscript.

Thesis for scientific degree of Candidate of Historical Sciences (Doctor of Philosophy), Specialty 07.00.01. – History of Ukraine. – Volodymyr Hnatiuk Ternopil National Pedagogical University, 2018.

The thesis deals with the results of integral analysis of functioning of parceling society (cooperative bank) «Zemlia» during 1907–1939 from its foundation – to the occupation of Eastern Halychyna by Workman-Peasant Red Army.

The social and economic activity of «Zemlia» during the period of its functioning is characterized. Considering that activity of «Zemlia» was taking place in the period of social transformations in public and political life of Eastern Halychyna, which influenced on the economic life of the territory, we singled out such stages of its functioning: 1) 1907–1914 – from the year of its foundation to the beginning of World War I. This period is characterized by progressive development of the society. 2) 1914–1920 – the time of active hostilities, which were taking place on the territory of Eastern Halychyna. This period is characterized by almost total stop of all economic relations. 3) Period of Polish administration in Eastern Halychyna, which includes economic instability and administrative pressure of authorities on the Ukrainian economic structures.

The peculiarities of structure and organization of administration of society «Zemlia» on the basis of cooperative regulations are investigated. By the reason of this, the legal status of society was determined as a society with limitation of liability, the main purpose of which was to provide economic interests of its members.

The main directions of functioning of society «Zemlia» were singled out. The purpose of foundation of the cooperative was the process of parceling of landowner's estates, which meant their dividing into small parts and their further sale.

The cooperative responsibly concerned to the question of social guarantee of its personnel. Especially this question became urgent in the period of Polish-Ukrainian war, when all the cooperative movement of Eastern Halychyna united to solve this problem.

In the work the staffing policy of «Zemlia» is also singled out. The society applied for the job only those persons, who had professional education, which they got in prestigious educational institutions of Austria-Hungary.

The conditions of work in «Zemlia» are thrown light upon. The workers often complained that the level of salary was low. From time to time it caused the change of working place by the workers, which is explained by the lower rate of salary in «Zemlia» comparing with other economic structures of Eastern Halychyna.

The problems with investments also influenced on the functioning of society during the interwar period. The quantity of members was decreasing proportionally to the rate of income. To the end of 1920-s «Zemlia» almost turned aside its activity.

The place of parceling society (cooperative bank) «Zemlia» in economic movement of Ukrainians of Eastern Halychyna during the end of XXth century – 1939 is determined.

Key words: parceling society «Zemlia», cooperative bank «Zemlia», parceling, Eastern Halychyna, cooperative movement, cooperation, landowner's possession, the country of Eastern Halychyna, social and economic development, the beginning of XXth century, 1939, the interwar period, Austria-Hungary, World War I, II Rich Pospolyta.

Підписано до друку 28.03.2018 р.
Формат 60x84/16.
Папір друк. Друк офсетний.
Ум. друк. арк. 0,9. Обл.-вид. арк. 0,9.
Наклад 100 прим. Зам. № 02/18/2-6

Віддруковано у видавничому центрі "Вектор"
46018, м. Тернопіль, вул. Львівська, 12,
Тел. 8 (0352) 40-08-12

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до державного реєстру видавців, виготівників
і розповсюджувачів видавничої продукції
серія ТР № 46 від 07 березня 2013р.
ФОП Осадца Ю.В.